

KANNANOTTO

Perhetyössä tarvitaan digitaalisia työkaluja

Perhetyö on työtä perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja tukemiseksi. Perhetyössä sopivat menetelmät ja työkalut pyritään valitsemaan aina kunkin perheen toiveiden mukaisesti ja tilanteeseen sopivasti. Perhetyöhön sopivia digitaalisia työkaluja ei silti juurikaan vielä ole.

Digitaalisten työkalujen avulla perhetyössä voitaisiin:

- **työskennellä entistä joustavammin perheen arkeen sopivasti**

- **tarjota tukea yhdenvertaisemmin paikkakunnasta riippumatta**

- **motivoida ja sitouttaa perheenjäsenet työskentelyyn entistä paremmin heille mieluisilla tavoilla.**

Koronapandemia on nostanut akuutisti esille tarpeen kehittää etätöskentelyn tapoja osana lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevaa työskentelyä, mutta digitaaliset työkalut olisivat hyödyllisiä myös niin sanottuina normaaliaikoina. Videopuheluita on jo hyödynnetty, mutta palveluiden digitalisaatio antaisi perhetyölle ja laajemmin sosiaalityön kentälle paljon enemmänkin mahdollisuuksia. On kuitenkin huomioitava, etteivät monet tutut perhetyön menetelmät, kuten nallekortit ja muut kasvokkaisissa kohtaamisissa käytettävät menetelmät, sovi kovin hyvin käytettäväksi etänä. Työkalupakkiin tarvitaan täytettä.

Ideoimme ratkaisuja #Digiperhetyön kehittämisverkostossa. Verkoston fasilitoinnista vastasivat Pelastakaa Lapset ry, Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvatalot ja Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itila. Verkosto työskenteli verkkoalustalla syksyn 2020 ajan ja siihen osallistui 50 henkilöä eri organisaatioista.

Kehittämisverkoston tavoitteena oli saada kuvattua, millaisia uusia digitaalisia työkaluja perhetyössä tarvitaan ja millaisiin tilanteisiin nämä työkalut tuovat ratkaisuja. Näistä tarpeista ja ideoista kerromme tässä kannanotossa.

Digitaalisia työkaluja ja työmenetelmiä perheiden yksilöllisiin tilanteisiin

Asiakastyö monipuolistuu ja ammattilaisen ja asiakkaan yhteinen aika lisääntyy, kun tarjotaan mahdollisuus hybridityöskentelyyn. Hybridityöskentelyssä yhdistetään kasvokkainen työskentely ajasta ja paikasta riippumattomaan työskentelyyn perheen tarpeiden mukaisesti.

- Tarvitaan työkaluja, joiden avulla perheenjäsenet voivat sovitusti tehdä itsearviointia, taitoharjoittelua ja muuta tavoitteiden mukaista työskentelyä kasvokkaisten tapaamisten välissä. Kasvokkaisessa tapaamisessa aika voidaan käyttää kohtaamiseen ja keskustelemiseen.
- Tarvitaan työkaluja, joiden avulla dokumentoidaan ja tallennetaan tietoa reaaliajassa ja joita voidaan hyödyntää myös kasvokkaisissa tapaamisissa. Näin tavoitteiden asettaminen, tavoitteiden toteutumisen ja työskentelyn edistymisen seuranta, arviointi sekä raportointi on mahdollista toteuttaa reaaliajassa. Kun työskentely tallentuu tapaamisen aikana, työntekijän kirjaamis- ja dokumentointityö vähenee ja asiaan on mahdollista palata joustavasti myöhemmin.

Perheen auttamiseen voidaan valita sopivat ja tarkoituksenmukaiset työmenetelmät, kun käytössä on menetelmäkirjasto, joka sisältää erilaisia digitaalisia menetelmiä ja työkaluja eri tarkoituksiin.

- Tarvitaan pelillisiä elementtejä sisältäviä työkaluja, joiden avulla on mahdollista virittää työtä työskentelyyn, tukea vuorovaikutusta ja motivoida lasta sekä nuorta työskentelyyn.
- Tarvitaan erilaisia työmenetelmiä kokoava kirjasto sekä perheen että ammattilaisen käyttöön. Perheen tilanteen mukaan menetelmäkirjastosta on mahdollista ottaa joustavasti käyttöön erilaisia tutkittuun tietoon pohjautuvia työmenetelmiä. Vanhemman on mahdollista löytää tukea ja vinkkejä erilaisiin arjen tilanteisiin. Menetelmäkirjasto voi

sisältää pelejä ja testejä, itsearviointityökaluja, psykoedukaatiota sisältäviä testejä, välineitä tunne- ja taitoharjoitteluun sekä voimavaratyöskentelyyn.

- Tarvitaan asiakkaan käyttöön luotu palvelukartasto, jossa sekä julkisen että kolmannen sektorin palvelut löytyvät yhdestä paikasta.

Lapsen, perheen ja eri ammattilaisten yhteinen työskentely on mahdollista kaikille osapuolille avointen ja vuorovaikutteisten digitaalisten työkalujen avulla.

- Tarvitaan turvallinen alusta, jossa eri alojen ammattilaiset, vanhempi ja lapsi näkevät samat tiedot ja kirjaukset reaaliajassa. Lapsella ja vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus kommentoida ja osallistua kirjaamiseen.
- Tarvitaan yhteinen työkalu, joka tuo työskentelyprosessin (tavoitteet, suunnitelma, aikataulu) yhdenmukaisesti ja reaaliaikaisesti näkyväksi kaikille työskentelyn osapuolille. Työkalun käytöllä voidaan välttää katvealueet sekä tehostaa viestintää.
- Tarvitaan työkaluja, joissa suunnitelmat pystytään kuvaamaan visuaalisesti lapsen ikätasoisena osallisuuden tukemiseksi ja saavutettavuuden parantamiseksi.

Työkalut mahdollistavat myös akuuteissa tilanteissa perheen yhteydenoton ammattilaiseen ja ohjautumisen avun piiriin.

- Tarvitaan työkalu, johon on mahdollista luoda asiakkaan henkilökohtainen turvasuunnitelma. Suunnitelma pitää sisällään myös auttavien tahojen, kuten sosiaalipäivystyksen yhteystiedot sekä ohjeet chat-palveluun hakeutumiseen virka-aikojen ulkopuolella.

Milloin kannattaa hyödyntää digitaalisia työkaluja?

Perhetyössä mahdollisuus etätapaamisiin tulisi olla saatavilla vakiona. Asiakas voi itse valita joko etätapaamisen tai tapaamisen kasvokkain. Digitaaliset työkalut voivat toimia tukena kasvokkaisille tapaamisille tai etätapaamisille sekä olla osa täysin digitaalista työskentelyä. Erityisen tärkeää työkalujen digitalisointi on perheille, jotka eivät voi fyysisesti olla samassa paikassa.

- Joku perheenjäsenistä saattaa asua ulkomailla, toisella paikkakunnalla tai on esimerkiksi sairaalassa tai vankilassa. Perheessä oleva lapsi on myös voitu sijoittaa eri paikkakunnalle. Etävanhemmuuteen liittyviä haasteita on mahdollista ratkoa digitaalisuutta hyödyntämällä. Näissä tilanteissa digitaaliset yhteydet ja menetelmät mahdollistavat työskentelyn, eikä fyysisen läsnäolon edellytys muodostu esteeksi.
- Perheessä oleva mahdollinen väkivallan uhka voi olla merkittävä syy työskennellä digitaalisesti.
- Ajankohtainen tilanne, kuten maailmanlaajuinen pandemia. Työskentely voi jatkua, vaikka tapaamisia ei pystytä järjestämään kasvokkain.

Digitaalisten menetelmien käyttöä voidaan hyödyntää myös silloin, kun on tarve saavuttaa yhteys matalalla kynnyksellä.

- Etäyhteyksin on mahdollista yrittää luoda kontakti myös lapsiin, nuoriin ja perheisiin, jotka eivät tavallisesti saavu paikalle. Heidän kanssaan voi löytyä vaihtoehtoinen tapa olla yhteydessä, jolloin perhe ei täysin katoa avun piiristä.

- Työntekijällä on koulutuksensa ja kokemuksensa vuoksi usein etumatka tilanteen hahmottamisessa asiakkaaseen nähden, vaikka jokaisen perheen tilanne onkin ainutlaatuinen. Siksi asiakkaalla voi olla tarve työstää asiaa ensin omassa rauhassa ja keskustella työntekijän kanssa vasta sen jälkeen. Digitaaliset työkalut voivat mahdollistaa tämän.
- Perhe voi olla yhteydessä myös virka-ajan ulkopuolella itselleen sopivana ajankohtana.

Etäyhteyksien avulla on mahdollista toimia myös silloin, kun tuki on ruuhkautunut ja työntekijöiden resurssit ovat vähäisiä.

- Digitaalisten palveluiden ja työkalujen käyttö nousee tärkeäksi mahdollistajaksi myös tapaamisten välillä tai silloin, kun tukeen on pitkä jono. Tällöin perheet voivat aloittaa työskentelyn jo odottaessaan palvelua, heidän kanssaan voidaan viestiä matalammalla kynnyksellä ja perhe voi aloittaa tutustumisen uuteen työntekijään.
- Myös työntekijä voi jonotusvaiheessa tutkia tarkemmin tilannetta ja priorisoida niitä, joille tuen tarve on akuutimpaa ja vaatii nopeampaa reagointia.

Kaikki eivät välttämättä käytä tai voi käyttää digitaalisia palveluita erilaisista syistä.

- Joillekin esteeksi muodostuu se, ettei laitteita tai verkkoyhteyksiä ole saatavilla. Näitä haasteita on syytä ratkaista esimerkiksi lainaamalla laitteita niitä tarvitseville.
- Toisille on vaikeaa löytää omasta ympäristöstä tila, jossa voi rauhassa käyttää digitaalisia välineitä. Esimerkiksi suurissa perheissä voi olla vaikeaa löytää rauhallinen tila.
- Myös osaamisen tukea tarvitaan. Ohjeita ja digitukea tulee olla tarjolla yhdenvertaisesti.

Tietoturva ja työkalujen saavutettavuus tärkeää

Luonnollisesti digitaalisten työkalujen kehittämisen ja käytön tulee turvata asiakkaiden yksityisyys. Tärkeää on, että asiakkaan ja ammattilaisen käytössä oleva alusta on turvallinen ja luotettava. Tunnistautumista tulee edellyttää vain, kun se on välttämätöntä, jotta siitä ei muodostu turhaan kynnystä palvelun vastaanottamiselle.

Työkalujen tulee olla vuorovaikutteisia ja yksinkertaisia. Käyttöönoton tulee olla helppoa ja nopeaa niin asiakkaalle kuin työntekijälle. On tärkeää huomioida, että asiakkaina on monenlaisia lapsia.

Työkalujen tulee olla saavutettavia ja helposti lähestyttäviä. Tämä tarkoittaa muun muassa kivaä visuaalista ilmettä, ymmärrettävää kieltä ja myönteisyyttä vahvistavia elementtejä, kuten kannustavuutta ja vahvuuksille rakentamista.

Tärkeää on, että työkaluissa olisi huomioitu lapsiperhearjen realiteetit. Perheiden moninaisuus tulisi huomioida, eikä työkalu saisi tarjota liian kapeaa perheen mallia.

Työkalujen tulee olla tarkoituksenmukaisia. Jos kehitettävää työkalua halutaan käyttää ja hyödyntää myös tapaamisten välillä, tulee sitä voida käyttää myös etäyhteyksin, ei pelkästään työntekijän tai palveluntarjoajan tiloissa ja laitteella. Työkalun käyttämisen tulisi olla perheelle maksutonta.

KANNANOTTO

Perhetyö ja sen menetelmät

Perhetyön tavoitteena on perheen hyvinvoinnin lisääminen erilaisin tavoin ja menetelmin. Perhetyötä tehdään niin kuntien, järjestöjen ja seurakuntien kuin sosiaalipalveluita tuottavien yritystenkin palveluissa. Toisilla prosessi on mallinnettu, kun taas toisilla se määräytyy yksilöllisemmin perheen tarpeiden mukaan.

Perhetyön menetelmien avulla voidaan arvioida perheen tilannetta, määrittellä tavoitteita ja seurata tilanteen etenemistä. Menetelmät toimivat työskentelyn tukena niin lasten asioissa, vanhemmuuden teemoissa kuin parisuhteenkin tarkastelussa. Menetelmien avulla on mahdollista tutkiskella eri teemoja, kuten voimavaroja, tunteita ja ihmissuhteita.

Lyhyesti sanottuna sekä perhetyön että sen menetelmien kirjo on laaja ja tarpeen mukaan muotoutuva.

Verkoston työskentelytavat

Digitaalisen perhetyön työkalupakki

#digiperhetyö

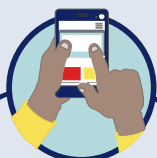
1. TARKASTELU

Millaisiin menetelmin perhetyötä on tähän asti tehty?

2. KOKEILU

Kokeillaan luovasti nykyisiä digitaalisia työkaluja!

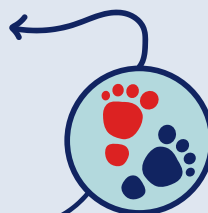
3. IDEOINTI

Ideoidaan uutta!

4. JATKO-ASKELEET

Kuinka päästään toteutukseen ja miten työtä jatketaan?

Verkostossa kokeillut työkalut olivat: Vanhemmuuden roolikartta, Huonepeleli, Mun mieli, Chillaa app, Muksuoppi app ja Oiva mieli. Yhteensä saatiin 22 palautetta asiakkailta ja työntekijöiltä.

Lisätiedot

Mari Hirvonen, asiantutija, Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö

mari.hirvonen@itla.fi, 044 363 7276

Kati Kyyrö, Projektipäällikkö, Nuorten turvatalotoiminta, Suomen Punainen Risti, Suhteellista - verkkoympäristö kati.kyyro@redcross.fi, 040 352 9201

Sonja Soini, hankesuunnittelija, Digitaalinen sosiaalityö lasten ja nuorten tukena, Pelastakaa Lapset ry sonja.soini@pelastakaaalapset.fi, 050 501 9521, tavoitettavissa 30.4.2021 asti